

§ 393

Varhaiskasvatuksen laadun seurantamittarit vuonna 2021

HEL 2021-011674 T 00 01 02

Päätös

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti merkitä tiedoksi varhaiskasvatuksen laadun seurantamittareiden raportoinnin vuodelta 2021.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Petteri Räisänen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 20349
petteri.j.raisanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukiello, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kokoukseen 22.9.2020 kaupunginhallitukselle varhaiskasvatuksen laadun uudelleen arvioinnin ja laadun mittareiden kehittämiseksi lausunnon (§ 231), että varhaiskasvatuksen laadun arvioinniksi tulee kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimesta kehittää kolme mittaria: palvelun laatua arvioiva mittari, laatua ja henkilöstön hyvinvointia kuvaava mittari sekä tasa-arvon toteutumista arvioiva mittari. Lisäksi kasvatus- ja koulutuskunta päätti, että raportointi palvelun laadun, pätevän henkilöstön osuuden ja henkilöstön hyvinvoinnin sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osalta aloitetaan saatavilla olevaan tietoon perustuen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta käsittelee varhaiskasvatuksen laadun seurantamittareita kokouksessaan 20.2.2021 (§ 19).

Palvelun laatu

Varhaiskasvatuksen palvelun laatua kuvaavia mittareita ovat päiväkotimatkojen pituus julkisella liikenteellä, varhaiskasvatuksen osallistumisaste sekä huoltajien kokonaistyytyväisyys varhaiskasvatukseen.

Kaupungin suomenkielisissä päiväkodeissa olevien lasten matka-aika julkisella liikenteellä oli keskimäärin 10,6 minuuttia ja ruotsinkielisissä

päiväkodeissa 15,2 minuuttia lokakuussa 2021. Keskimääräiset matkajat ovat lyhentyneet suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa 0,2 minuuttia ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa 0,1 minuuttia verrattuna edelliseen vuoteen. Helsingissä lähipäiväkotiperiaatetta on vahvistettu lukuisin toimenpitein. Syksyllä 2020 hyväksytyissä varhaiskasvatuspaikan myöntämisen perusteissa yhtenä periaatteena on, että lapselle myönnetään tarkoituksenmukainen paikka kotia lähellä olevaan varhaiskasvatuksen toimipaikkaan, huomioiden paikkatilanne. Vuosina 2017-2021 Helsinkiin on tullut yli 4700 uutta päiväkotipaikkaa, mikä on merkittävästi väestönkasvua enemmän. Lokakuussa käynnistyneen keskitetyn palveluohjauksen tavoitteena on entistä toimivampi sekä yhdenvertainen varhaiskasvatuksen paikkojen myöntäminen.

Vuonna 2020 1-6-vuotiaiden varhaiskasvatuksen osallistumisaste oli 80 prosenttia. Osallistumisaste on noussut yhden prosenttiyksikön verrattuna vuoteen 2019. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousu on ollut trendinä viime vuosina erityisesti nuorempien lasten kohdalla.

Vuoden 2020 pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskyselyssä suomenkielisen ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen huoltajien kokonaistyytyväisyys oli 4,4 (1=erittäin tyytymätön, 5=erittäin tyytyväinen). Suomenkielisen varhaiskasvatuksen kokonaistyytyväisyys on pysynyt vuoden 2017 mittauksen tasolla. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa kokonaistyytyväisyys on parantunut hieman. Parhaat arviot huoltajilta saivat lasten viihtyvyys sekä henkilökunta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Huoltajat kokivat myös, että lapsilla on hyvät ja riittävät kaverisuhteet varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kehittämiskohteiksi mainittiin tiedonsaanti ja viestintä sekä pihojen viihtyvyys.

Laatu ja henkilöstön hyvinvointi

Laadun ja henkilöstön hyvinvoinnin seuraamisen mittareita ovat henkilöstön työhyvinvointia kuvaavat mittarit, päiväkodin lapsiryhmän lasten määrän suhdetta kasvatus- ja hoitohenkilöstön määrään kuvaava suhdeluku sekä ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien osuus.

Vuoden 2021 kaupungin Fiilari-henkilöstökyselyssä suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa työhyvinvointia kuvaavan indikaattorin arvo oli 6,2 ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen 6,1 (asteikolla 0-10). Työhyvinvoinnin indikaattori koostuu palautumisesta, stressistä, unen laadusta ja negatiivisesta stressistä. Palautumista kuvaavassa mittarissa näkyy pientä heikennystä ja yhä harvempi kokee palautuvansa työpäivän aiheuttamasta rasituksesta ennen seuraavaa työpäivää. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa 36 prosenttia ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa 31 prosenttia vastaajista koki palautuvansa työpäivän

aiheuttamasta rasituksesta ennen seuraavaa työpäivää. Vuonna 2020 samaa mittaavan kysymyksen tulos Kunta10-kyselyssä oli suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa 39 prosenttia ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa 34 prosenttia. Fiilari-henkilöstökyselyssä suomenkielisen varhaiskasvatuksen keskiarvo annetulle työkyvyille oli 7,8 ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen keskiarvo oli 7,7. Luvut ovat hieman matalampia verrattuna vuonna 2019 tehtyyn Työterveyskyselyyn, jossa arvo oli suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa 8,01 ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa 7,85.

Päiväkodin lapsiryhmän lasten määrän suhdetta kasvatus- ja hoitohenkilöstön määrään kuvaava suhdeluku oli 5,8 lasta suhteessa kasvatus- ja hoitohenkilöstöön elo-lokakuussa 2021. Edellisenä vuonna luku oli 5,9 lasta suhteessa kasvatus- ja hoitohenkilöstöön.

Ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien, joilla ei ole tehtävän edellyttämää koulutusta, osuus oli 26 prosenttia lokakuussa 2021. Lokakuussa 2020 ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien osuus oli 13 prosenttia.

Henkilöstön saatavuusongelmaa on pyritty ratkaisemaan eri toimenpitein. Kaupunki on nostanut varhaiskasvatuksen palkkoja vuosien 2017-2021 aikana kaikkien järjestelyerien ja palkkakehityssuunnitelmien yhteydessä ja lisännyt muita palkitsemisen keinoja. Varhaiskasvatuksen johtamista on kehitetty monin tavoin, jotta pedagoginen osaaminen pysyy hyvällä tasolla ja henkilöstöllä on vaikutusmahdollisuuksia omaan työhönsä. Kaupunki on tukenut sekä rahallisesti että ajallisesti henkilöstön kouluttautumista ja pätevoitymistä. Varhaiskasvatuksessa on jo pitkään ollut käytössä varhaiskasvatuksen opettajien vertaismentorointia. Sijaismalleja on kehitetty ja varahenkilöiden määrää on viime vuosina kasvatettu. Rekrytointimarkkinointiin ja hyvään työantajamielikkyyteen on myös panostettu. Oppisopimuskoulutusta on lisätty.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista kuvaavia mittareita ovat varhaiskasvatuksen positiivisen diskriminaation tuen määrä euroina sekä kotimaankielisten ja vieraskielisten 1-6-vuotiaiden varhaiskasvatuksen osallistumisaste.

Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen positiivisen diskriminaation tuki oli 1 367 400 euroa vuonna 2021. Helsingin kaupungin positiivisen diskriminaation määrärahan lisäksi oli käytössä Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatua erityisavustusta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin sekä koronaepidemian (COVID-19) vaikutusten tasoittamiseksi, joiden suuruus oli 4 500 000 euroa. Vuonna 2021 positiivisen diskriminaation tukeen ja

tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin oli käytössä yhteensä 5 867 400 euroa. Vuonna 2020 positiivisen diskriminaation tukeen ja tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin oli käytössä yhteensä 3 067 400 euroa, josta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen positiivisen diskriminaation tuki oli 1 367 400 euroa ja valtiolta saatujen hankeavustusten määrä oli 1 700 000 euroa.

1-6-vuotiaiden vieraskielisten varhaiskasvatuksen osallistumisaste oli 73 prosenttia ja kotimaankielisten 82 prosenttia vuonna 2020. Sekä vieras- että kotimaankielisten osallistumisaste on noussut yhden prosenttiyksikön verrattuna vuoteen 2019. Vieraskielisten osallistumisasteen nostamiseksi on panostettu viestintään vieraskielisille varhaiskasvatuksen osallistumisen tärkeydestä palveluohjausvaiheessa, lapsen varhaiskasvatuksen aloitus-, varhaiskasvatussuunnitelman sekä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman keskusteluissa. Varhaiskasvatukseen on palkattu monikielisiä ohjaajia, joiden tehtäviin kuuluu vieraskielisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja varhaiskasvatuksen merkityksen avaaminen perheiden suuntaan.

Pedagogiikalle asetettujen yhteisten tavoitteiden toteutuminen

Helsingissä varhaiskasvatuksen arviointia toteutetaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteisiin ja suosituksiin perustuen. Helsingissä toteutetaan varhaiskasvatuksen arviointia mm. vuosittain tehtävän auditointimallin kautta. Kauden 2020-2021 auditoitavat teemat olivat pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuus, taidekasvatus ja yhteistyö kulttuuri- ja taidetoimijan kanssa sekä ryhmien muodostaminen ja tilojen pedagoginen käyttö.

Pedagogisen dokumentoinnin kokonaisuus muodostui lapsiryhmän toiminnan suunnittelun, dokumentoinnin ja arvioinnin kokonaisuudesta. Varhaiskasvatussyksiköissä käyttöönotetut yhtenäiset arviointitaulukot ovat selkeyttäneet ja konkretisoineet tavoitteiden asettamista, toteuttamista ja arviointia sekä lisänneet henkilöstön välistä pedagogista keskustelua.

Ryhmän pedagogisissa suunnitelmissa lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ovat tietoisemmin toiminnan suunnittelun pohjana ja vahvemmin läsnä arjessa. Huoltajat ovat saaneet entistä paremmin tietoa lapsiryhmän toiminnasta ja sen pedagogisesta sisällöstä ryhmäportfolion kautta.

Auditointien perusteella lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa tulee vahvistaa. Toimintakaudella 2020-2021 on ryhmäportfoliot otettu käyttöön kaikissa lapsiryhmissä. Lasten osallistumisessa ryhmäportfolioiden tarkastelussa ja tutkimisessa on edelleen kehitet-

tävää. Digitaalisia välineitä ryhmäportfolion käyttöön ja toiminnan viestintään huoltajille kehitetään edelleen.

Varhaiskasvatussyksiköissä toteutettiin erilaisia ilmiöpohjaisen oppimisen kokonaisuuksia yhteistyössä eri kulttuuri- ja taidetoimijoiden kanssa. Ilmiöiden suunnittelussa ja toteutuksessa on osattu hyödyntää lasten mielenkiinnon kohteita ja lasten tekemiä havaintoja. Koko henkilöstön osallistumista yhteisten ilmiöiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin tulee kehittää ja osaamisen jakamista yksiköiden sisällä ja välillä tulee lisätä.

Ryhmiä muodostamisen ja tilojen pedagogisen käytön lähtökohtana on lasten tarpeet: lasten ikä, sisarusuhteet, siirtyvät lapset, tuen tarpeet, ystävyyssuhteiden kannattelu ja tutut aikuiset. Koronatilanne on vaikuttanut jonkin verran sisätilojen käyttöön ja toisaalta lisännyt lähiympäristön käyttöä oppimisympäristönä. Yhteiskäytössä olevien tilojen käyttö on mietitty tarkasti ja edellyttää hyvää suunnittelua opettajilta.

Ryhmästä toiseen siirtymisen rakenteet on mietitty tarkasti, siirtymissä tarkastellaan ennen kaikkea sitä, miten lapsi hyötyy siirrosta. Uusien ja siirtyvien lasten tietojen siirtämistä tulisi auditointien perusteella ennakoida paremmin, jotta mahdollinen tuen suunnittelu onnistuisi paremmin.

Pedagogiikalle asetettujen yhteisten tavoitteiden toteutumisessa ei ole saatavilla selkeitä mittareita. Varhaiskasvatuksen arviointia on systematisoitu luomalla uusi arviointimalli, joka on otettu käyttöön yksikkö- ja lapsiryhmätasolla. Varhaiskasvatuksen ryhmäportfoliolla pedagogiikkaa on tuotu näkyväksi huoltajille entistä paremmin.

Yhteenveto

Helsingin kaupunkistrategian 2022-2025 mukaan laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus. Seurattavat mittarit antavat tärkeää tietoa varhaiskasvatuksen nykytilasta, auttavat tunnistamaan kehittämiskohteita sekä tasaamaan varhaiskasvatuksen laadullisia eroja.

Osassa mittareita on tapahtunut myönteistä kehitystä tai on pysytty edellisen mittauksen tasolla. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut sekä kotimaan- että vieraskielisissä. Päiväkodin lapsiryhmän lasten määrän suhdetta kasvatus- ja hoitohenkilöstön määrään kuvaava suhdeluku on parantunut. Päiväkotimatkojen pituudet ovat lyhentyneet. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa asiakastyytyväisyys on parantunut ja suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa asiakastyytyväisyys on pysynyt edellisen mittauksen tasolla. Kehittämiskohteina ovat

kelpoisten varhaiskasvatusopettajien saatavuuden parantaminen ja henkilöstön hyvinvoinnin ja jaksamisen vahvistaminen.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on laatimassa yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa digitaalisen laadun arviointijärjestelmän Valssin. Valssin avulla voidaan kerätä tietoa ja tuottaa analyyseja varhaiskasvatuksen kehittämisen tueksi niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Tulevaisuudessa Valssin avulla voidaan tuottaa yhtenäistä, luotettavaa ja kumuloituvaa seurantatietoa varhaiskasvatuksen laadusta.

Kaupunkitason varhaiskasvatuksen laadunhallinnan kokonaisuutta on kehitetty vuoden 2021 aika. Toimialan johtoryhmä on hyväksynyt varhaiskasvatuksen laadun yhteisen viitekehysten, jonka pohjalta asetetaan tarkempia tavoitteita ja kriteereitä varhaiskasvatuksen erityispiirteet huomioiden. Kevään 2022 aikana valmistellaan prosessimalli varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadunhallinnasta ja arvioinnista. Tarkoituksena on selkeyttää sitä, miten eri arviointeja ja kerättyä tietoa hyödynnetään laadun kehittämisen tukena ja miten kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Petteri Räisänen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 20349
petteri.j.raisanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Varhaiskasvatuksen aluepäälliköt